

Wstęp

Wiodącym tematem prezentowanego 4. tomu „Górnośląskich Studiów Socjologicznych” są wciąż obecne i wzbudzające wiele dyskusji, a niekiedy również kontrowersji problemy kształtowania się tożsamości mieszkańców Górnego Śląska. Tożsamość ujmowana zarówno w perspektywie kulturowej charakterystycznej dla zbiorowości narodowych, regionalnych, religijnych czy innych, jak i w perspektywie osobowości jednostkowej należy współcześnie do najczęściej podejmowanych tematów badawczych w socjologii. Jest jednym z modnych tematów badań, wskazujących, że w świecie globalizacji i aksjologicznej wichrowatości kultury — w której zmienność i strukturalny indywidualizm, pluralizm i społeczna dyferencjacja ogłaszane zostają autotelicznymi wartościami, w której *pielgrzyma* zastępuje *turysta*, *spacerowicz*, *włóczęga* czy *gracz* — nie zniknęły pytania o doświadczenie ciągłości i trwania pamięci zbiorowej, społecznej odpowiedzialności za dziedzictwo przeszłych pokoleń, emocjonalnych zobowiązań wobec ojczyzny prywatnej czy ideologicznej, o kształty przyszłości niewyobcowanej z bogactwa kulturowej tradycji.

Górny Śląsk jest regionem historycznie zakorzenionej wielokulturowości i doświadczanej redefinicji tożsamości, którą w drugiej połowie XX wieku poszerzyła najpierw imigracja powojenna spowodowana przesiedleniami mieszkańców z Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej, a później fale intensywnej migracji zarobkowej napływające do ekstensywnie rozwijającego się górnictwa i hutnictwa.

Tom, który oddajemy w Państwa ręce, ma ukazać rytmy życia naukowego i nowe spojrzenia badawcze: teoretyczne i empiryczne, rodzące się w warsztatach badawczych najmłodszego pokolenia socjologów. Został przygotowany pod redakcją doktorów: Andrzeja Górnego, Justyny Kijonki oraz Agaty Zygmunt.

Poruszana w części pierwszej problematyka tożsamości kulturowej w jej rozmaitych aspektach, ale w odniesieniu do kultury regionalnej Górnego Śląska, obejmuje kwestie tożsamości śląskich wartości przestrzennych (Krzysztof Bierwiazczonек), znaczenie śląskiej tożsamości w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego

(Ofka Piechniczek), skomplikowane powiązania między doświadczaniem ojczyzny prywatnej i ojczyzny ideologicznej wśród emigrantów z Górnego Śląska do Niemiec (Justyna Kijonka). Zaprezentowano też, ujęte w perspektywie socjologicznej, znaczenie twórczości muzycznej Stanisława Moniuszki dla budowania tożsamości narodowej Górnoszlązaków (Maja Drzazga-Lech). Dział ten dopełnia studium postaw patriotycznych ujmowanych w kontekście „globalizacji przenikającej wszystkie płaszczyzny ludzkiego życia” (Justyna Mrugała) oraz zagadnienie obecności cudzoziemców w przestrzeni kulturowej Górnego Śląska (Barbara Słania).

Drugi obszar podejmowanych problemów badawczych opatrzony został tytułem: *Struktury społeczne w procesie zmian*. Tworzą go przedstawiane przez Annę Markiewicz refleksje wokół koncepcji osobowości człowieka w przestrzeni życia społeczno-gospodarczego, socjologiczny portret wymiarów konfliktów ról społecznych kobiet mieszkających na Górnym Śląsku opracowany przez Magdalenę Piłat-Borcuch, problematyka grupizmu w strukturach organizacji omawiana przez Edytę Janus, zagadnienia etyki zawodowej policjantów podejmowane przez Monikę Żak, złożona problematyka uwarunkowań i efektów procesów resocjalizacyjnych analizowana przez Katarzynę Lenart-Kłoś oraz artykuł pióra Magdaleny Głogowskiej rekonstruujący treści świadomości ekologicznej mieszkańców gmin należących do obszaru Natura 2000.

W trzeciej części, zatytułowanej *Kreatywność i innowacja w przestrzeni społecznej*, znajdujemy dwa artykuły: Roberta Pyki, poświęcony rozumieniu i definiowaniu procesów innowacyjnych w opiniach regionalnych decydentów, oraz Grzegorza Gawrona, przedstawiający rolę designu jako kreatywnego czynnika rynkowej konkurencyjności firmy.

W dziale *Varia* przedstawiamy artykuł Anny Orskiej na temat znaczenia onomastyki miejskich ulic zawierającej kanon wiedzy o specyfice kulturowej miasta oraz Barbary Lewickiej o znaczeniu i wpływie kategorii wyobrażeniowych na metamorfozy przestrzeni miasta. Tu zakwalifikowany został też artykuł Łukasza Bomby, podejmujący możliwości aplikacji *uniwersalnej teorii human values* S.H. Schwartza w empirycznych badaniach socjologicznych.

W dziale *Z warsztatów badawczych* prezentujemy socjologiczne refleksje Rafała Mustera wokół społecznego postrzegania roli doradcy zawodowego oraz studium Agnieszki Latos-Nadstogi poświęcone życiu społecznemu polskich emigrantów mieszkających w angielskim mieście Banbury.

Tom zawiera także dział recenzji oraz dwa krótkie szkice okolicznościowe (Marka Dziewierskiego i Roberta Pyki), związane z 35. rocznicą erygowania w roku 1976 Instytutu Socjologii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

W 5. tomie „Górnoszląskich Studiów Socjologicznych” planujemy podjąć zagadnienia bogactwa i złożoności świata wartości we współczesnych społecznościach w powiązaniu z kulturą różnych regionów. Tematem wiodącym będzie *Kultura regionu — w kręgu wartości*.

Zapraszamy do lektury.